

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นกิจกรรมย่อยภายใต้ “โครงการเครือข่ายโรงเรียนต้นแบบ:ฐานการเรียนรู้การผลิตปุ๋ยอินทรีย์จากเศษพืชเพื่อลดการเผาทำลาย” เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนต้นแบบทั้ง 5 แห่งโดยมีภาพรวมของข้อมูล แผนงานการเป็นโรงเรียนต้นแบบ การสังเคราะห์การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อความยั่งยืนของโครงการฯ และการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อโครงการฯ ทั้งนี้ในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีกิจกรรมย่อยภายใต้โครงการฯ หลายรูปแบบ ได้แก่ การประชุม การประชุมเชิงปฏิบัติการ กิจกรรมค่าย การสนทนากลุ่ม การให้ความรู้ในสถานศึกษา การสร้างประสบการณ์จริงจากการปฏิบัติ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการพัฒนาและจัดทำเว็บไซต์เผยแพร่โครงการฯ วิธีการดำเนินการวิจัยทำการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 500 ตัวอย่าง (เก็บแบบสอบถาม)และการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 72 ตัวอย่าง(กิจกรรมสนทนากลุ่ม) สำหรับกลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนจาก กลุ่มผู้นำชุมชนและตัวแทนองค์กรชุมชน (ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ) เจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชน บุคคลทั่วไป ตลอดจนชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โดยรอบโรงเรียนต้นแบบฯทั้ง 5 แห่ง (โรงเรียนบ้านป่าวิทยาคาร โรงเรียนดอยเต่าวิทยาคม โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชิงดาว โรงเรียนดาราวิทยาลัย และโรงเรียนชุมชนวัดชัยแล ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่)

ผลการวิจัย พบว่า ภายใต้อาการแตกต่างกันทั้งทางด้านสภาพสิ่งแวดล้อม บริบทของชุมชนและควมมีศักยภาพที่แตกต่างกันของโรงเรียนต้นแบบทั้ง 5 แห่ง ซึ่งแต่ละแห่งสามารถพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้เดิมที่มีอยู่แล้วในสถานศึกษาและร่วมมือกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (อปท.ในพื้นที่) ตลอดจนหน่วยงาน และกลุ่มภาคีต่างๆในพื้นที่ทำให้สามารถพัฒนาและจัดตั้งฐานการเรียนรู้การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ภายในสถานศึกษาได้ และในขณะเดียวกันผลการศึกษภาพรวมด้านความรู้ความเข้าใจของชาวบ้าน (สอบถามระดับบุคคล) โดยใช้แบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำการเกษตร/การทำปุ๋ยอินทรีย์ ตลอดจนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำฐานเรียนรู้การทำปุ๋ยอินทรีย์อยู่ในระดับปานกลาง (แสดงได้ว่าฐานเรียนรู้ยังขาดการขยายผลโครงการฯ และขาดการประชาสัมพันธ์โครงการฯ) และด้านทัศนคติเกี่ยวกับอาหารปลอดภัยและสินค้าอินทรีย์ และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาพรวม พบว่า คนในชุมชนโดยรอบทั้ง 5 ฐานเรียนรู้ มีความตระหนักในระดับปานกลางถึงมากที่สุด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติและเชิงนโยบายเพื่อความยั่งยืนของโครงการฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อลดปัญหาหมอกควันในพื้นที่ (การจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) แผนหรือนโยบายควรมีความต่อเนื่องและสอดคล้องกับความต้องการ ตลอดจนแสดงศักยภาพที่แท้จริงของชุมชน และควรเป็นโครงการฯในลักษณะแห่งการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหรือชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ช่วยเหลือพึ่งพา จนกระทั่งสามารถสร้างพลังและรวมกลุ่มภายในชุมชน(เกิดความยั่งยืนในพื้นที่) และต่อมาควรมีการขยายผลไปสู่ระดับที่กว้างขึ้นเป็นลักษณะเครือข่าย และในทางปฏิบัติคณะทำงานโครงการฯ ควรมีลักษณะของการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างสมาชิกด้วยกันหรือสมาชิกกับคนอื่น ๆ เช่น ผู้เชี่ยวชาญที่อยู่นอกเครือข่าย นักวิชาการสาขาต่างๆ การเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสรุปบทเรียน การปรับปรุงข้อผิดพลาดที่ผ่านมา การจัดทำแผนและโครงการ เป็นต้น อันนำไปสู่ความยั่งยืนของโครงการฯต่อไป

คำสำคัญ: การวิเคราะห์ เครือข่าย โรงเรียนต้นแบบ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ABSTRACT

This research is a sub-activity of the project on "School Model Network Analysis: The Case of Organic Fertilizer Production Knowledge Base from Plant Debris to Reduce Burning by Using The Participatory Action Research". The data is gathered from five schools consisting of overall of data, model school plan, synthesis of community participation for project's sustainability and analysis of stakeholders' participations to this project. However, there are many activities of the participatory workshops in this project such as conference, workshop, camp activities, focus group, school orientation, experiencing practice, promotion of youth and concerned sectors participations as well as project's website development. Quantitative research is used for operating this research by 500 samples of questionnaires and 72 samples in focus group. These samples are the group of leaders who are official and unofficial community leaders, government and public officers, and residents who living around five schools: Ban Pao Witthayakorn School, Doi Tao Wittayakorn School, Sueksa Songkhro Chiang Dao School, Dara Wittayalai School and Wat Cho Lae Community School.

This research found that beneath the difference of environmental condition, community context and different potential of the five schools that can develop knowledge and cooperate with concerned sectors. Then, they can develop and establish the organic fertilizer production knowledge base. At the same time, the result of the residents' understanding found that they expressed the moderate level of understanding in agriculture or organic fertilizer production and organic fertilizer production knowledge base. Meaning, there are lack of expansion and public relation of this project. In term of residents' perspectives on safety food, organic goods and natural resources and environment, they realized on moderate level to highest level.

Practical and policy suggestion for project's sustainability, especially smog problem (natural resources and environmental management), plans or policies should be clear, continuous and according with people's need as well as showing the real potential of community. Moreover, the project should be connected among each community in order to make them learn, depend and assist therefore they can create their power. Nevertheless, this project should expand as network. In practical, project's team should exchange each other knowledge and experience to others like experts and specialists who are outside this network to conclude the lessons as well as improve the failures and making plans and projects leading to the project sustainability.

Keyword: Analysis, Network, School model, Participatory Action Research